

T.C.
ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI
Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü

ÇÖLLEŞME İLE MÜCADELE ULUSAL STRATEJİSİ

ÇÖLLEŞME İLE MÜCADELE ÜLUSAL STRATEJİSİ

Bu Bu strateji ve eylem planı, Türkiye'de çölleşme/arazi bozulumuyla mücadele kapsamında 2015-2023 yılları arasında yapılması planlanan çalışmaları özetlemekte ve farklı kurumlar tarafından planlanan çalışmaların etkin ve eşgüdüm içerisinde gerçekleştirilmesine altlık oluşturmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda hazırlanan strateji 10 yıllık bir dönemi kapsamakta, eylem planıysa bu dönemin ilk beş yılında yapılması planlanan faaliyetleri içermektedir.

Bu strateji ve eylem planı Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesinin (BMÇMS) Türkiye uygulaması olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışma Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü koordinasyonuyla ilgili tarafların katkıları alınarak hazırlanmıştır. Genel Müdürlük Sözleşmenin Türkiye odak noktasıdır ve bu kapsamda Türkiye'de ilgili kurumlar arasında koordinasyon ve eşgüdümü sağlamakla yükümlüdür.

Bu strateji ve eylem planı, BMÇMS kapsamında Sekretarya tarafından uygulamaya geçirilmiş olan 10 Yıllık Strateji Belgesine uyum sağlamak ilkesi çerçevesinde hazırlanmıştır. Öte yandan hazırlık sürecinde Türkiye'nin yerine getirmek zorunda olduğu raporlama ihtiyaçları da dikkate alınmıştır. Strateji ve eylem planı Türkiye'nin özel durumunu ve kendi ulusal hedeflerini içermekte, hatta bu yaklaşımı başta bölgemiz olmak üzere çölleşme ve arazi bozulumundan etkilenen tüm ülkelerle paylaşmayı öngörmektedir.

Bu strateji ve eylem planı, Türkiye'de çölleşme/arazi bozulumuyla mücadele kapsamında 2015-2023 yılları arasında yapılması planlanan çalışmaları özetlemekte ve farklı kurumlar tarafından planlanan çalışmaların etkin ve işbirliği içerisinde gerçekleştirilmesine altlık oluşturmayı hedeflemektedir. Strateji ve eylem planı Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesinin (BMÇMS) Türkiye uygulaması olarak değerlendirilmektedir.

AMAÇ

Çölleşme/arazi bozulumu dünyanın birçok ülkesinde yaşanmakta olan ve bir milyardan fazla nüfusu doğrudan etkileyen küresel bir olgudur. Çölleşme/arazi bozulumu etkisini hissettirdiği ülkelerde ciddi gıda güvenliği sorunlarına neden olmaktadır. Etkisini özellikle 20. yüzyılda Afrika Kitasında ciddi boyutlarda hissettiren bu olgu karşısında dünya devletleri Birleşmiş Milletler teşkilatı önderliğinde çözüm arayışlarına girişmiştir. 1992 yılında Rio Konferansında hükümet temsilcileri çölleşmenin engellenmesi, iklim değişikliğinin durdurulması ve biyolojik çeşitlilik kaybının önlenmesi için üç ayrı sözleşme hazırlanması kararını almıştır. Bu kapsamda BMÇMS 1994 yılında Paris'te kabul edilmiş ve 1996 yılında yürürlüğe girmiştir. Türkiye 1998 yılında sözleşmeye taraf olmuştur.

Türkiye, üyeliğinin bir gereği olarak Sözleşme kapsamında gerçekleştirmekle yükümlü olduğu çalışmaları Çölleşme ile Mücadele Türkiye Ulusal Eylem Programı kapsamında planlamış ve bu programı 2005 yılında uygulamaya başlamıştır. Öte yandan, o günden bu yana gelişen şartlar doğrultusunda BMÇMS Sekreteryası, üye ülkelerin ulusal ve bölgesel strateji/eylem planlarını gerçekleştirmelerini kolaylaştırmak için 2008 - 2018 dönemini kapsayan "10 Yıllık Strateji Belgesini" hazırlamıştır.

Strateji, 2007 yılında yapılan Sekizinci Taraflar Konferansı'nda kabul edilmiştir. Sözleşmeye üye ülkelerin kendi ulusal ve bölgesel stratejilerini bu belgeyle uyumlaştırmaları beklenmektedir.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü (ÇEM) ulusal stratejisinin oluşturulması ve eylem planının 10 Yıllık Strateji Belgesiyle uyumlaştırılması için 2013 yılında bir çalışma başlatmıştır. "Türkiye Çölleşme ile Mücadele Stratejisi" 2013 yılında gerçekleştirilen birçok toplantıyı takiben ilgili kurumların resmi görüşleri de alınarak tamamlanmıştır. Stratejinin hazırlanmasını takiben ÇEM ve Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) Orta Asya Alt Bölge Ofisi arasında yapılan mutabakat kapsamında eylem planının katılımcı bir şekilde geliştirilmesine yönelik bir proje hazırlanmasına karar verilmiştir. Küresel Çevre Fonu (GEF) tarafından desteklenen Proje 2014 yılının başında uygulamaya geçirilmiştir. Proje, ulusal eylem planının hazırlanmasının yanı sıra Türkiye'nin Sözleşme kapsamında yerine getirmekle yükümlü olduğu raporlama çalışmalarına altlık oluşturmayı da hedeflemiştir.

HAZIRLIK SÜRECİ

Strateji ve eylem planının hazırlanması sırasında bazı temel ilkeler benimsenmiştir. Bunların başında katılımcılığın sağlanması gelmektedir. Gerek 2013 yılındaki strateji planlama sürecinde, gerekse 2014 yılındaki eylem planı hazırlık süreçlerinde birçok toplantı ve çalıştay gerçekleştirilmiş, kurum ve kişilerden hazırlık dokümanlarına bir çok kez katkıları alınmıştır. Tüm bu süreçte gerçekleştirilen çalışmalara farklı kamu, akademi, sivil toplum ve özel sektör kurumlarından çok sayıda temsilci katılmıştır.

Strateji ve eylem planının geliştirilmesi sürecinde, geçmiş dönemde hazırlanan ve halen yürürlükte olan stratejiler, eylem planları, şura kararları, kalkınma planları gibi temel dokümanlar incelenmiş ve geçmiş dönemde kurumlarca hazırlanan planların bu strateji ve eylem planında göz önünde bulundurulmasına dikkat edilmiştir. Strateji ve eylem planı hazırlık süreçlerinde kurum ve kuruluşlar tarafından gelecek dönemde çölleşme/arazi bozulumuyla mücadele hedefi kapsamında planlanan çalışmaların bir araya getirilmesi, tek bir çatı altında bütünleşik olarak planlanması ve bu çalışmaların daha da başarılı olabilmesi için kurumlar arasında etkin bir eşgüdümün sağlanmasına öncelik verilmiştir.

Son olarak, tüm çalışma boyunca 10 Yıllık Strateji Belgesinin yaklaşımı ve Türkiye'nin yerine getirmek zorunda olduğu raporlama ihtiyaçları dikkate alınmış, strateji ve eylem planının formatı bu kapsamda hazırlanmıştır. Ancak, bu durum BMÇMS stratejisinin aynen kopyalanması anlamına gelmemektedir.

“ÇMUEP 1. ÇALIŞTAYI” 25-27 KASIM 2013

Strateji ve eylem planı Türkiye'nin özel durumunu ve kendi ulusal hedeflerini içermekte, hatta bu yaklaşımı başta bölgemiz olmak üzere çölleşme/arazi bozulumundan etkilenen tüm ülkelerle paylaşmayı hedeflemektedir.

Strateji ve eylem planının hazırlanması kadar başarıya ulaşması için etkin şekilde uygulanması da oldukça önemlidir. Bu nedenle hazırlık çalışmalarını kapsamında farklı kurum, kuruluş ve uzmanlarla yapılan görüşmelerde bu konu da irdelenmiş, başarıya ulaşmak için gerekli olan izleme-değerlendirme, finansal yapılanma, koordinasyon ve eşgüdüm ihtiyaçları konularında da öneriler geliştirilmiştir.

Tüm bu hazırlık sürecinden elde edilen tecrübe ışığında şu tespiti yapmak mümkündür: Bu strateji ve eylem planı, hali hazırda Türkiye'nin sahip olduğu deneyim çerçevesinde üretilmiştir. Gelecek yıllarda bu tecrübenin artması ve teknolojik ve akademik gelişmelerle birlikte daha da güçlenmesi beklenmektedir. Elde edilecek tüm bu tecrübe kapsamında, eylem planının gelecek dönemde daha da etkin bir şekilde hazırlanması/revize edilmesi mümkün olabilecektir.

UFUK VE TEMEL VAZİFE

UFUK (VİZYON)

Sürdürülebilir çevre ve doğal kaynak yönetiminde, koruma, geliştirme ve faydalanma dengesi içinde kuraklığın olumsuz tesirlerinin ve çölleşmenin/arazi bozulumunun azaltıldığı ve etkilenen arazilerin iyileştirildiği, kırsal kalkınmanın sağlandığı ve uluslararası işbirliğinin geliştirildiği önder bir Türkiye.

TEMEL VAZİFE (MİSYON)

Bilinçlendirme, kapasite ve teknoloji gelişimi, mali kaynak tahsisi vasıtasıyla; kuraklığın olumsuz tesirlerini ve çölleşmeyi azaltan, bozulan arazilerin iyileştirilmesine yönelik ve kırsal kalkınmaya katkı sağlayan, yerel katılımı ve uluslararası diyalogu geliştiren politika ve programları başarıyla uygulamak.

STRATEJİK AMAÇLAR

Stratejik Amaçlar	Beklenen Etkiler	Göstergeler
1. Etkilenmiş ve etkilenmesi muhtemel ekosistemlerin koşullarının iyileştirilmesi	1.1. Etkilenmiş ve etkilenmesi muhtemel alanlarda arazi verimliliği ve diğer ekosistem ürün ve hizmetleri sürdürülebilir olarak ve geçim kaynaklarına katkı sağlayacak şekilde geliştirilmiştir. 1.2. Ekosistemlerin iklim değişikliğine, kuraklığa ve ekstrem koşullara karşı zafiyetleri azaltılmıştır.	1.1. Çölleşme ve kuraklıktan etkilenen toplam alan miktarında azalma. 1.2. Etkilenmiş alanlarda net birincil verimlilikte artış.
2. Etkilenmiş ve etkilenmesi muhtemel nüfusun hayat koşullarının iyileştirilmesi.	2.1. Etkilenen kırsal nüfusun geçim kaynakları çeşitlendirilmiş, sürdürülebilir arazi yönetimi ile gelir düzeyleri, sosyal ve ekolojik yaşam koşulları iyileştirilmiştir.	2.1. Çölleşme ve kuraklık süreçlerinden olumsuz etkilenen insan sayısındaki düşüş. 2.2. Etkilenmiş alanlarda yoksulluk sınırının üzerinde yaşayan insan oranındaki artış. 2.3. Kırsal alandan şehre yerleşik nüfusun göç oranında azalma.
3. Çölleşme ile mücadele yanında biyolojik çeşitliliğin korunması ve iklim değişikliği ile mücadele alanlarında da ulusal ve küresel faydaların sağlanması	3.1. Çölleşme ile mücadele alanındaki çabalar iklim değişikliğinin etkilerinin hafiflemesine ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımına katkıda bulunmaktadır.	3.1. Etkilenmiş alanlardaki karbon stokunda artış. 3.2. Sürdürülebilir yönetim uygulamaları yapılan orman, tarım ve sucul ekosistemlerde alansal (hektar) artış.

Stratejik Amaçlar	Beklenen Etkiler	Göstergeler
4. Ulusal ve uluslararası aktörler arasında etkili bir ortaklık oluşturarak sözleşmenin uygulanmasını desteklemek için gerekli kaynakların harekete geçirilmesi; bu doğrultuda Türkiye'nin ikili, bölgesel ve küresel düzeyde işbirliğinde öncülük etmesi, bilgi ve deneyimini diğer taraflarla paylaşması.	4.1. Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesinin ülkemizdeki uygulamaları için finansal, teknik, teknolojik kaynaklarda yeterli artışlar sağlanmıştır, kaynaklar daha etkin ve verimli şekilde kullanılmıştır. 4.2. Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesinin uygulaması için bütün ilgi gruplarının etkin katkı ve katılımlarının sağlandığı ortam/ politik çerçeve, işbirliği ve uygulamalar geliştirilmiştir. 4.3. Farklı toplum kesimlerinin ve iktisadi grupların çölleşme ile mücadele ve kuraklık tesirlerinin azaltılması konularında bilgi, bilinç düzeyi ve dayanışması artmıştır. 4.4. İlgili uluslararası kuruluş ve karar alma mekanizmalarında Türkiye'nin etkinliği ve saygınlığı artmıştır. 4.5. İkili ve/veya bölgesel düzeylerde çölleşme ile mücadele çalışmalarına katkı sağlayacak kurumlar oluşturulmuş, Türkiye'nin diğer bölge ve ülkelerde yürüttüğü işbirliği, proje ve programlarının etkinliği artırılmıştır.	4.1. Uluslararası kuruluşlarda ve karar alma organlarında yer alan faal ulusal uzman sayısında artış 4.2. Türkiye'nin eşgüdümünde yürütülen orta ve büyük ölçekli ikili/ bölgesel/küresel teknik işbirliği projeleri, kapasite geliştirme ve uygulama sayısındaki artış. 4.3. Çölleşme ve kuraklığın tesirlerini hafifletmek için gerekli olan mevcut veri kalitesi ve niceliğinde artış. 4.4. Çölleşme ve kuraklığın tesirlerini hafifletmek için mevcut mali destek ve imkanların çeşitlilik ve seviyesinde artış. 4.5. Kalkınma politikaları ve tedbirlerinde çölleşme ve kuraklığın tesirlerinin hafifletilmesi konularının ele alınması ve çözüme yönelik uygulamalarda artış.

İŞLEVSEL AMAÇLAR

İşlevsel Amaçlar	Çıktılar
1. Kamuoyu Oluşturma, Bilinçlendirme ve Eğitim Süreçleri ve aktörleri etkileyerek çölleşme ve arazi bozulumuyla mücadele alanındaki çalışmaları yaygınlaştırmak, destek ve katkıları arttırmak.	1.1. Çölleşme/arazi bozulumuyla mücadele konusu ulusal gündemde daha sık yer alacak ve ulaşılan kitle sayısında önemli artış sağlanacaktır. 1.2. Çölleşme/arazi bozulumuna sebep olan doğal kaynak kullanım alışkanlıklarının azaltılması için ilgili kesimlerin kullanım/tüketim alışkanlıkları değerlendirilecek ve stratejileri tespit edilecek, eyleme yönelik çalışmalar başlatılacak ve eğitim çalışmaları uygulanacaktır. 1.3. Tüm paydaşlar çölleşme/arazi bozulumuyla mücadele sürecine etkin şekilde katılacak, çölleşmeye karşı savunuculuk yapılacaktır. 1.4. Yükseköğretim, örgün ve yaygın eğitim programlarında çölleşme/arazi bozulumuyla mücadele ve kuraklık etkilerinin azaltılması konuları yer alacaktır.
2. Ulusal ve Uluslararası Eşgüdüm ve İşbirliği İlgili ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasında etkin iletişim, eşgüdüm ve koordinasyonu sağlamak; uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve TİKA vasıtasıyla, başta Afrika, Orta Doğu ve en az gelişmiş ülkeler olmak üzere çölleşme ve arazi bozulumundan etkilenen ülkelerle etkin işbirliği ve ortaklık yapmak.	2.1. Uluslararası sözleşmelerin eşgüdümünü sağlayan ulusal mevzuat hazırlanacak ve var olan ulusal mevzuatlar ve kurumlar arasında etkin iletişim sağlanacaktır. 2.2. Çölleşme/arazi bozulumuyla mücadele amacıyla ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla ortaklık ve işbirliği anlaşmaları imzalanacak, ulusal ve uluslararası işbirliği projeleri yüksek düzeyde katılım/ortaklık ve eşgüdümle planlanacak ve yürütülecektir.

İşlevsel Amaçlar	Çıktılar
3. Politik Çerçeve Çölleşme ve arazi bozulumuyla mücadeleyi destekleyici siyasal ve hukuksal ortamı hazırlamak.	3.1. Çölleşme/arazi bozulumuyla mücadele stratejisi ve eylem planının ulusal eylem plan ve programlarına, ulusal ve bölgesel kalkınma planlarına, mekânsal planlara ve sektörel yatırım kararlarına/ programlarına dahil edilmesine yönelik yöntem, araç ve mali kaynaklar tespit edilecek ve harekete geçirilecektir. 3.2. Çölleşme/arazi bozulumuyla mücadele konusunda hukuki, mali ve sosyo-ekonomik engeller tespit edilecek, farklı kanun ve yönetmeliklerdeki çakışma ve örtüşmeler tespit edilecek ve gerekli mevzuat değişiklikleri gerçekleştirilecek; ayrıca mevzuatın çölleşme/ kuraklıkla mücadele çerçevesinde uyumlaştırılması sağlanacaktır.
4. Bilim ve Teknoloji, İzleme ve Değerlendirme Uluslararası, ulusal ve bölgesel ölçekte çölleşme ve arazi bozulumuyla mücadele ve kuraklığın tesirlerini azaltma konularında araştırma, teknoloji geliştirme, izleme ve değerlendirme faaliyetleri yürüterek bilgi ve veri üretmek, paylaşmak.	4.1. Ülke özelliklerine uygun ve nitelikli verilere dayanan bir ulusal izleme ve değerlendirme sistemi geliştirilecektir. 4.2. Etkilenen alanlarda, çölleşme, iklim değişikliği, kuraklık ve biyolojik çeşitlilik arasındaki etkileşime ilişkin bilgi ve veri, bilimsel ve geleneksel bilgiler değerlendirilerek üretilmiştir. 4.3. Ulusal düzeyde risk analizi ve yönetimi çalışmaları yürütülecektir. 4.4. Ortak ve bütünleşik Ar-Ge ve teknoloji geliştirme projeleri ve faaliyetleri eşgüdüm içerisinde yürütülerek kamuoyu ile paylaşımı sağlanacak, uygulamaya aktarılacaktır.

İşlevsel Amaçlar	Çıktılar
5. Yönetmel Yapılanma ve Kurumsal Kapasite Geliştirme Kamu ve kamu dışı kurumların etkinliğini artırmak için gereken kapasite geliştirme ihtiyaçlarını tespit etmek ve ihtiyaçları gidermeye yönelik planı hayata geçirmek.	5.1. Türkiye'nin çölleşme/arazi bozulumuyla mücadele konusunda mevcut kapasitesi değerlendirilecek ve bu doğrultuda hazırlanan eylem planları uygulamaya geçirilecektir. 5.2. Çölleşme/arazi bozulumuyla mücadele konusunda nitelikli insan kaynağı geliştirilecektir. 5.3. Birlik, dernek ve kooperatif gibi sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektörün çölleşme/arazi bozulumuyla mücadele süreç ve faaliyetlerine katkı ve katılımı güçlendirilecektir.
6. Finansman Çölleşme ve arazi bozulumuyla mücadelede finansman kaynaklarını ve bu kaynaklardan yararlanmanın etkinlik ve verimini artırmak, teknoloji transferinde uluslararası alanda finansmanın eşgüdümünü geliştirmek.	6.1. Çölleşme/arazi bozulumunu önleyecek, kuraklığın etkilerini azaltacak, etkilenen alanları iyileştirecek ve nüfusu yerinde kalkındıracak girişimlerde bulunulacak; teknoloji geliştirmek, örnek uygulamalar yapmak ve paylaşmak için mali teşvik (krediler, hibe) ve teknik yardım mekanizmaları oluşturulacak, gerekli kaynaklar artırılacaktır. 6.2. Uluslararası mali destek imkânlarının çölleşme/arazi bozulumuyla mücadeleye yönlendirilmesi için gerekli adımlar tespit edilecek, kaynakları etkilenen ekosistemlere ve nüfusa yönlendirmek için yatırım plan ve programları geliştirilecektir.

İşlevsel Amaçlar	Çıktılar
7. Sürdürülebilir Arazi Yönetimi Etkilenmiş ve etkilenmesi muhtemel arazi ve ekosistemlere yönelik iklim değişikliği odaklı, biyolojik çeşitliliği ve ekosistem hizmetlerinin korunmasını entegre eden koruma tedbirleri ve iyileştirme uygulamalarını tespit etmek, sürdürülebilir yönetim mekanizmaları vasıtasıyla hayata geçirmek.	7.1. Çölleşme/arazi bozulumundan etkilenen, risk altındaki ve hassas araziler, ekosistemler ve yönelimler haritalanacak, sınıflandırılacak, öncelikli çalışma alanları tespit edilecektir. 7.2. Çölleşme/arazi bozulumundan etkilenen ve potansiyel çölleşme alanlarında arazi kullanım kararları tespit edilecek, kabiliyet dışı kullanımları önleyecek hukuki tedbirler alınacaktır. 7.3. Toprak kaybını/arazinin erozyona hassasiyetini azaltmak ve ekosistemlerin direncini artırmak amacıyla etkilenen alanlara özgü uygun toprak işleme ve ıslahı, sulama, toprak ve su kirlenmesi ile mücadele, organik tarım ve iyi tarım, ağaçlandırma, bozuk ormanların rehabilitasyonu teknikleri, yöntemleri ve toprak koruma stratejileri geliştirilecek ve ilgili mevzuatta, plan ve projelerde bu yönde değişiklikler yapılacaktır. 7.4. Çölleşme/arazi bozulumundan etkilenen ve risk altındaki orman, bozkır, sulak alan, kıyı alanları ve diğer doğal yaşam ortamlarında doğal ekosistem yapılarına uygun iyileştirme uygulamaları gerçekleştirilecektir. 7.5. İklim dostu tarım uygulamaları ve doğal alanların karbon yutağı kapasitesini artıracak yaklaşımlarla emisyonların azaltılmasına katkı verilecektir. 7.6. Biyolojik çeşitliliğin ve ekosistem hizmetlerinin korunması bakış açısı arazi yönetimin planlarına entegre edilecek ve uygulanacaktır.

İşlevsel amaçlar ve bunlara bağlı çıktılar, eylemler ve göstergeler 2 Haziran 2014 tarihinde Ankara’da yapılan kapanış çalışmayı ile nihai hale getirilmiştir.

“ÇMUEP KAPANIŞ ÇALIŞTAYI” 2 HAZİRAN 2014-ANKARA

Tablo. Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi (UNCCD) Stratejisi ile Türkiye Çölleşmeyle Mücadele Ulusal Stratejisi'nin Stratejik Hedeflerinin Karşılaştırılması

UNCCD	TÜRKİYE
1. Etkilenmiş nüfusun yaşam koşullarının iyileştirilmesi	1. Etkilenmiş ve etkilenmesi muhtemel ekosistemlerin koşullarının iyileştirilmesi.
2. Etkilenmiş ekosistemlerin koşullarının iyileştirilmesi	2. Etkilenmiş ve etkilenmesi muhtemel nüfusun hayat koşullarının iyileştirilmesi.
3. Sözleşmeyi etkin bir şekilde uygulayarak küresel fayda sağlamak	3. Çölleşme ile mücadele yanında biyolojik çeşitliliğin korunması ve iklim değişikliği ile mücadele alanlarında da ulusal ve küresel faydaların sağlanması.
4. Sözleşmenin uygulanmasını sağlamak için aktörler arasında etkili bir ortaklık oluşturarak, kaynakları harekete geçirmek	4. Ulusal ve uluslararası aktörler arasında etkili bir ortaklık oluşturarak sözleşmenin uygulanmasını desteklemek için gerekli kaynakların harekete geçirilmesi; bu doğrultuda Türkiye'nin ikili, bölgesel ve küresel düzeyde işbirliğinde öncülük etmesi, bilgi ve deneyimini diğer taraflarla paylaşması.

Tablo. Birleşmiş Milletler Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi (UNCCD) Stratejisi ile Türkiye Çölleşmeyle Mücadele Ulusal Stratejisi'nin İşlevsel Amaçlarının Karşılaştırılması

UNCCD	TÜRKİYE
1. Savunuculuk, bilinçlendirme, eğitim	1. Kamuoyu Oluşturma, Bilinçlendirme ve Eğitim
2. Politik çerçeve	2. Ulusal ve Uluslararası Eşgüdüm ve İşbirliği
3. Bilim ve teknoloji	3. Politik Çerçeve
4. Kapasite geliştirme	4. Bilim ve Teknoloji, İzleme ve Değerlendirme
5. Finansman ve teknoloji	5. Yönetimsel Yapılanma ve Kurumsal Kapasite Geliştirme
	6. Finansman
	7. Sürdürülebilir Arazi Yönetimi

Çölleşme ile Mücadele Stratejisinin Koordinasyonu, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi

1. Çölleşmenin ve Çölleşme ile Mücadele Stratejisi ve Eylem Planının İzlenmesi, Değerlendirilmesi ve Raporlanması

Çölleşme/arazi bozulumu ve kuraklık küresel ölçekte yaşanan olgulardır ve insan topluluklarının yanı sıra doğal çevreyi ve içerisinde yaşayan canlıları da olumsuz şekilde etkilemektedir. Çölleşmenin mevcut durumu ve eğilimleri konusunda bilgi sahibi olmak, yaşanan olumsuz gelişmeleri tersine çevirebilmek ve yapılan çalışmalardan elde edilen olumlu sonuçları iyi uygulamalar olarak yaygınlaştırmak açısından son derece önemlidir. Bu nedenle yapılan çalışmaları izlemek ve yarattığı etkiyi değerlendirmek oldukça önemlidir.

1.1 Çölleşmenin İzlenmesi

Türkiye; iklimi, topoğrafyası, jeolojisi, hidrolojisi, bitki örtüsü, işlemeli tarıma uygun olan ve olmayan arazi varlığı, mera ve orman alanlarının özellikleri ve nüfus etkisi gibi olgular değerlendirildiğinde çölleşme riski altında olan bir ülkedir. Dünya Çölleşme Tehlikesi Haritasında Türkiye'nin önemli bir bölümü çölleşmeye hassas olarak gösterilmektedir.

Türkiye'de çölleşme/arazi bozulumu konusuyla ilgili olarak çalışan pek çok kurum tarafından işletilen birçok izleme-değerlendirme sistemi bulunmaktadır.

TÜBİTAK tarafından yürütülen ve ÇEM tarafından hayata geçirilen "Havza İzleme ve Değerlendirme Sisteminin Geliştirilmesi (HİDS) Projesi" kapsamında Türkiye'nin çölleşme kriter ve göstergeleri belirlenmiştir.

Türkiye'nin Çölleşme Kriter ve Göstergeleri

Kriterler	Gösterge Sayısı
1. İklim	10
2. Su	3
3. Toprak	10
4. Arazi örtüsü ve arazi kullanımı	2
5. Topografya ve jeomorfoloji	6
6. Sosyo-ekonomi	7
7. Yönetim	10
Toplam	48

HİDS Projesi kapsamında, ülkemizin çölleşme riskli alanlarının dağılımını gösteren "Türkiye Çölleşme Risk Haritası" ortaya konmuştur.

Türkiye Çölleşme Risk Haritası'nın güncel olarak yaşatılabilmesi için dinamik hesaplama yapabilen, farklı zamanlardaki risklilik durumlarını karşılaştırabilen bir izleme sistemi geliştirilmiştir.

Bu sistem ile ülkemizin çölleşme risklilik durumu güncel olarak izlenebilecek, hangi alanlarda ne tür tedbirlerin alınacağı belirlenebilecek ve/veya uygun koruma politikaları geliştirilebilecektir.

1.2 Strateji ve Eylem Planının İzlenmesi, Ulusal ve Uluslararası Raporlamalar

Türkiye'de çölleşme ile mücadele ile ilgili ulusal düzeyde yapılmakta olan çalışmalar Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü (ÇEM) tarafından etkin bir izleme ve değerlendirme sistemiyle takip edilmektedir. Bu izlemenin temelini 2005 yılında uygulamaya giren Çölleşme ile Mücadele Ulusal Eylem Programı ve bu kapsamda kurumların yapmakla yükümlü olduğu çalışmalar oluşturmuştur. Bu kapsamdaki bilgiler her yıl düzenli olarak ÇEM tarafından talep edilmekte ve belirlenen öncelikli eylemlere göre yorumlanarak değerlendirilmektedir.

1.2.1 Strateji - Eylem Planının İzlenmesi ve Yıllık Değerlendirme Raporları

ÇEM geçtiğimiz dönemde Ulusal Eylem Programının ve günümüzde de Ulusal Strateji ve Eylem Planının uygulama başarısının izlenmesine öncelik vermektedir.

Kurumlardan alınan değerlendirme raporları ÇEM tarafından analiz edilmekte ve farklı amaçlara yönelik çeşitli raporlar hazırlanmaktadır. Bu raporların başında her yıl hazırlanan “Yıllık Değerlendirme Raporu” gelmektedir.

1.2.2 PRAIS Raporlaması (Performans Review and Assessment of Implementation System)

BMÇMS'ye göre çölleşme, arazi bozulumu ve kuraklığın mevcut durumunu ve eğilimleri belirlemek için ulusal ve küresel ölçekte öncelikli eylemler belirlemek ve bunları etkili şekilde izlemek ve değerlendirmek önemlidir.

Sözleşme, bu maksatla izleme-değerlendirme eksikliğini 10 Yıllık Strateji Belgesinde gidererek Performans İzleme başlığı altında özel bir bölüm olarak eklenmiştir. Buna göre hem stratejik, hem de işlevsel hedefler için göstergeler belirlenmiştir.

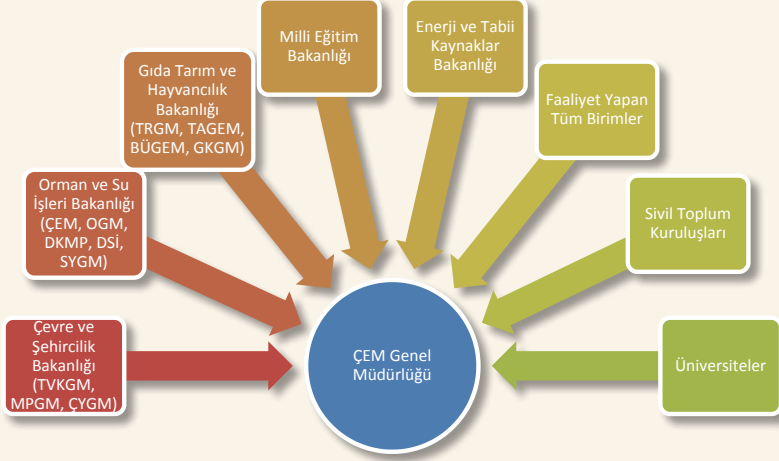
Türkiye hem “etkilenen”, hem de “gelişmiş ülke” olarak bu sistem üzerinden raporlama yapmaktadır. Raporlamalar iki yılda bir yapılmakta olup raporlama dönemleri aşağıdaki Tabloda verilmektedir.

PRAIS Raporlama Dönemleri

Raporlanan dönem	Raporlama yılı
Raporlama Dönemi 2008-2009	2010
Raporlama Dönemi 2010-2011	2012
Raporlama Dönemi 2012-2013	2014
Raporlama Dönemi 2014-2015	2016
Raporlama Dönemi 2016-2017	2018

1.2.3 İnternet Tabanlı İzleme, Değerlendirme ve Raporlanma Sistemi (İDR)

Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü tüm kurumlardan alınacak bilginin etkin şekilde çevrimiçi şekilde toplanması ve raporlanabilmesi için İnternet Tabanlı İzleme, değerlendirme ve Raporlama Sistemini hazırlamış ve hayata geçirmiştir. Sistem gerek PRAIS gerekse diğer raporlamaların hazırlanması ve raporlar için gerekli bilginin internet üzerinden ilgili kurumların girişleriyle toplanmasına bir altlık oluşturmaktadır. İDR sisteminin veri toplamasına ve raporlamasına yönelik iki ayrı şema aşağıda verilmektedir.

İzleme, Değerlendirme ve Raporlama Sistemine veri sağlayacak kurumlar

İzleme, Değerlendirme ve Raporlama Sisteminden faydalanacak kurumlar

www.cem.gov.tr